

Received: 6 Dec. 2023, Revised: 10 Jan. 2024

Accepted: 15 Jan. 2024

บทความวิจัย

ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

ในประชาชนเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ณัฐปานิ อสิพงษ์¹ นครินทร์ อสิพงษ์^{2*}

บทคัดย่อ

สถานการณ์ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำเนินชีวิต เช่น ปัญหาภาวะโลกร้อน ฝุ่นละอองขนาดเล็ก สารเคมีปนเปื้อนในอากาศ น้ำเสีย เป็นต้น การรับรู้ถึงปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนมีความรู้และความตระหนักในการป้องกันตนเองจากอันตรายจากมลพิษสิ่งแวดล้อม งานวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ในประชาชนเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 600 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์โดยใช้ Multiple linear regression ผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง (Mean=10.83,SD.=2.46) เจตคติ (Mean=52.59,SD.=6.77) และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง (Mean=52.83,SD.=5.87) ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้มากที่สุด ในเชิงบวก คือ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ($\beta=0.559$) และในเชิงลบ ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล ($\beta=-0.701$) ปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติมากที่สุด ในเชิงบวกคือ การได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อโซเชียล ($\beta=2.28$) และในเชิงลบ คือ ระยะเวลาการใช้สื่อโซเชียลในการรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม ($\beta=-1.19$) และปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ในเชิงบวก คือ การได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่ ($\beta=8.488$) และในเชิงลบ คือ การได้รับข่าวสารจากคนในครอบครัว ($\beta=-2.19$) จะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวมากที่สุด ได้แก่ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อโซเชียล และการได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่ ตามลำดับ ดังนั้นหน่วยงานในพื้นที่และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวที่ดีเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อโซเชียลเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัว มลพิษสิ่งแวดล้อม

¹โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหลักวอ จังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย²โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคอคโค จังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย

*Corresponds author Email : Nakarin21016@gmail.com

Original Article

Knowledge, attitude, and behavior to prevent environmental pollution problems in the people of Mueang Surin District, Surin Province

Nattapanee Asiphong¹ Nakarin Asiphong^{2*}**Abstract**

Environmental pollution is currently having a significant impact on lifestyle and health. For people to safeguard themselves against environmental pollution, awareness is essential. Method: Six hundred residents in the Mueang Surin district of Surin province will have their knowledge, attitudes, and behaviors about environmental pollution prevention and its contributing causes measured in this cross-sectional survey. A questionnaire was utilized to gather data, which was then analyzed using multiple linear regression and descriptive statistics to look for relationships between the variables. Findings: The majority of the sample exhibited a high degree of attitude (mean = 52.59, SD = 6.77), knowledge (mean = 10.83, SD = 2.46), and intermediate levels of activities to minimize environmental pollution concerns (mean = 52.83, SD = 5.87). Receiving information from public health officials is the most favorable linked factor for knowledge ($\beta=0.559$), while the most unfavorable is receiving information from the Subdistrict Administrative Organization is the most unfavorable ($\beta=-0.701$). Receiving news via social media is the most positively correlated factor with attitude ($\beta=2.28$), whereas the length of time spent using social media to obtain environmental news is negatively correlated ($\beta=-1.19$). Receiving information from local law enforcement officials is the most favorable linked factor ($\beta=8.488$) for behavior connected to preventing environmental pollution, whereas receiving news from family members is the negative factor ($\beta= -2.19$). Conclusion: Learning from a public health officer, getting news from social media, and learning from a local officer are the factors that have the biggest impact on knowledge, attitude, and behavior. Thus, it is imperative that public health professionals and municipal officers take a leading role in advancing individuals' behavior, knowledge, and attitude.

Keywords: Knowledge, Attitude, behavior, environment pollution¹Ban lakwo subdistrict health promoting Hospital, Surin province, Thailand, 32000^{2*}Korko subdistrict health promoting Hospital, Surin province, Thailand, 32000

*Corresponds author Email: Nakarin21016@gmail.com

บทนำ

สถานการณ์ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีความรุนแรงมากขึ้น โดยเห็นได้จากการรายงานเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น ในดิน ทางน้ำ หรือในอากาศ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของมลพิษสิ่งแวดล้อมนั้นประกอบไปด้วยหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็น การเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของเศรษฐกิจทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมและการเพิ่มกำลังการผลิต รวมไปถึงค่านิยมหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ทำให้เกิดการลายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์เอง¹ ทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดมลพิษ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพและการดำเนินชีวิต เช่น ปัญหาโลกร้อน ฝุ่นละอองขนาดเล็ก สารเคมีปนเปื้อนในอากาศ น้ำเสีย เป็นต้น องค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่า มลพิษทางอากาศเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตของคนหลายล้านคนทั่วโลกในแต่ละปี และเป็น 1 ใน 3 สาเหตุ ของการเสียชีวิตจากภาวะสมองขาดเลือด มะเร็งปอด และโรคหัวใจ²

สำหรับประเทศไทย พบว่ายังมีปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ ปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} ที่มีปริมาณสูงขึ้น โดยพบว่าค่าดัชนีคุณภาพอากาศสูงเกินมาตรฐาน(เกิน 50 ไมโครกรัม ต่อลูกบาศก์เมตรใน 24 ชั่วโมง) ในหลายจังหวัด พื้นที่เสี่ยงที่มีปัญหา PM_{2.5} ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เมืองใหญ่ที่มีการจราจรหรือบรรทุกขนส่งหนาแน่น เช่น กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา ขอนแก่น พื้นที่ที่มีการเผาในที่โล่ง เช่น กาญจนบุรี ขอนแก่น พื้นที่เขตอุตสาหกรรม เช่น สระบุรี ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีสาเหตุของ PM_{2.5} แตกต่างกันตามแหล่งกำเนิด³ นอกจากนี้ยังพบปัญหาสารอันตรายจากภาคเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีปริมาณสูงถึง 136.14 พันตัน (จากเดิม 98.25 พันตัน) และพบของเสียอันตรายในชุมชนเพิ่มขึ้นกว่า 11,000 ตัน⁴

จังหวัดสุรินทร์เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการพบมลพิษสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านที่เอื้อต่อการเกิดมลพิษ เช่น ด้านคมนาคม เป็นพื้นที่ที่มีการคมนาคมสูงเนื่องจากเป็นเส้นทางการคมนาคมและการขนส่งจำนวนมาก รวมทั้งการใช้ยานพาหนะในจังหวัด พบว่า มีจำนวนรถยนต์ที่จดทะเบียนสูงถึง 477,305 คัน และส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ส่วนบุคคล⁵ ด้านอุตสาหกรรมโรงโม่หินส่งผลให้เกิดฝุ่นละอองจากการระเบิด บด โม่ และคัดแยกหิน ซึ่งอยู่ในรัศมี 15 km. จากศูนย์กลางของอำเภอเมือง และด้านการเกษตร เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวมากเป็นอันดับต้นๆของประเทศ โดยเฉพาะอำเภอเมืองมีพื้นที่ปลูกข้าวถึง 393,019 ไร่ รวมทั้งมีการใช้สารเคมีทางการเกษตรมากถึงร้อยละ 68 เหล่านี้เป็นสาเหตุทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆขึ้นได้⁶ ในอำเภอเมืองสุรินทร์ เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม เพราะการคมนาคมหนาแน่นตลอดเวลาเนื่องจากเป็นศูนย์รวมของสถานที่ต่างๆไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน โรงพยาบาล หน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน เป็นต้น ทำให้เกิดการเดินทางสัญจรเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ทำการเกษตรกว่าร้อยละ 72.71 โดยเป็นการทำนาข้าวร้อยละ 70.79 ยางพาราร้อยละ 0.8 อ้อยร้อยละ 0.53 มันสำปะหลังร้อยละ 0.59⁷ อีกทั้งยังมีการจัดทำโครงการชลประทานเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะพบปัญหามลพิษต่างๆ เช่น ปัญหาฝุ่นละอองในอากาศจากการคมนาคมและโรงโม่หิน ปัญหาสารอันตรายทางการเกษตร ปัญหาการปนเปื้อนสารพิษของแหล่งน้ำ เป็นต้น

การรับรู้ถึงปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ถือเป็นกุญแจสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนมีความรู้และความตระหนักในการป้องกันตนเองจากอันตรายจากมลพิษสิ่งแวดล้อม ตามทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Believe Model : HBM)⁸ และในการที่จะดำเนินการส่งเสริมให้ประชากรมีความปลอดภัย สามารถป้องกันตนเองจากมลพิษสิ่งแวดล้อมได้นั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เช่น ความรู้ เจตคติ ความตระหนัก และพฤติกรรมเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากมลพิษสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการต่อไป จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากมลพิษสิ่งแวดล้อมพบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาในพื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศและในเขต

กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาในด้านมลพิษทางอากาศ^{9,10} และในบางงานวิจัยยังพบว่าการรับรู้ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยต่อพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมซึ่งไม่สอดคล้องตามแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และจากการประเมินงานวิจัยดังกล่าวไม่ได้มีการคำนวณขนาดตัวอย่างที่ชัดเจน¹¹ ในเขตพื้นที่ให้บริการของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองสุรินทร์ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลความรู้ เจตคติ ความตระหนัก พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากมลพิษสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนดำเนินการส่งเสริมสุขภาพประชาชนให้ปลอดภัยจากมลพิษสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ในประชาชนอำเภอเมืองสุรินทร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ รวมไปถึงผู้ที่มิชื่ออยู่ในทะเบียนที่อื่นแต่มาอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และผู้ที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่เพื่อทำงานหรือมาศึกษาเล่าเรียนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ขนาดตัวอย่าง

ในครั้งนี้ใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับการประมาณค่าเฉลี่ยกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร เนื่องจากทำการศึกษาในประชากรที่รวมไปถึงกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่เฉพาะมาทำงานหรือมาศึกษาเล่าเรียนจึงไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่ชัดเจนได้ โดยอ้างอิงค่าสถิติจากงานวิจัยที่คล้ายคลึงกันของ ประทุม สีดาจิตต์ และ จิตติมา รอดสวัสดิ์¹² ซึ่งได้ทำการศึกษาการประเมินความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5})ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ โดยผลการศึกษาพบว่า คะแนนความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เฉลี่ยเท่ากับ 3.34 (SD.=0.63) สามารถนำมาแทนค่าคำนวณได้ดังนี้

$$n = \frac{Z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 \sigma^2}{d^2} = \frac{1.96^2 \times 0.63^2}{0.05^2}$$

$$n = \frac{3.84 \times 0.39}{0.0025} = 599.04 \text{ หรือ } 600 \text{ คน}$$

การสุ่มตัวอย่าง(Sampling technique) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยจะทำการสุ่มแบบมีชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)และศูนย์สาธารณสุขชุมชนเมือง(ศสม.)ในเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ แล้วคำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ โดยคำนวณเทียบกับจำนวนประชากรในเขตพื้นที่รับผิดชอบตามข้อมูลในระบบ Health Data Center(HDC)¹³

เครื่องมือการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยประกอบไปด้วย 5 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ปัจจัยสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 3 ปัจจัยทางสังคม ส่วนที่ 4 ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมทางภาษา โดยวิธีการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-objective congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอนามัยสิ่งแวดล้อม 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องมือวิจัย 1 ท่าน รวมจำนวนทั้งหมด 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสม จนได้ค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.67 และเมื่อได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ จะดำเนินการนำแบบสอบถามไปตรวจสอบ โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 คน ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยพิจารณาความชัดเจนและความเข้าใจในแนวคำถามและความสมบูรณ์ของภาษา จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) แล้วปรับปรุงจนได้ค่าความเชื่อมั่นใน อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ขึ้นไป คือ มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7¹⁴ พบว่า พบว่า แบบสอบถามด้าน ความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม มีค่าเท่ากับ 0.41 0.84 และ 0.79 ตามลำดับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางสังคม และ ปัจจัยความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม โดยเป็นแบบสอบถามให้อาสาสมัครตอบเอง พื้นที่เก็บข้อมูลเป็น รพ.สต. และ ศสม ในเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ เก็บข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ รพ.สต. และ ศสม. ที่ได้รับการอธิบายชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามและรายละเอียดการวิจัยจากผู้วิจัยอย่างครบถ้วน เมื่อทำการเก็บข้อมูลแล้วแบบสอบถามที่ได้จะนำมาบันทึกข้อมูลในโปรแกรม excel ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมเท่านั้นโดยไม่มีการแสดงข้อมูลใดๆที่สามารถบ่งชี้ถึงตัวตนของอาสาสมัครได้ จากนั้นแบบสอบถามฉบับจริงจะถูกเก็บใส่กล่องที่ปิดผนึกมิดชิดและเก็บเป็นเวลา 1 ปี จึงจะมีการทำลายด้วยการเผา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percent), ความถี่ (Frequency), ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation), และค่าช่วงเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 (95%CI)

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหาพิษสิ่งแวดล้อมในรูปแบบของตัวแปรต่อเนื่อง โดยแบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่

การวิเคราะห์การวัด 1 ตัวแปร(Univariate) คือ ตัวแปรต้น 1 ตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว กรณีตัวแปรต้นเป็นตัวแปรแจกแจงนับ จะวิเคราะห์โดยใช้วิธี Simple Linear regression ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 กรณีตัวแปรต้นเป็นตัวแปรต่อเนื่อง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (correlation)

การวิเคราะห์การวัดหลายตัวแปร (Multivariate) คือ ตัวแปรต้นมากกว่า 1 ตัว กับตัวแปรตาม 1 ตัว โดยใช้วิธี Multiple Linear regression โดยผู้วิจัยใช้วิธีในการนำเอาตัวแปรในการวิเคราะห์ถดถอย ด้วยวิธี Forward

ข้อพิจารณาทางจริยธรรม

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมในการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์ เอกสารเลขที่ COA. No. 39/2566

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหาพิษสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุรินทร์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 600 คน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 57.33) อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 35.19 ปี (SD.=9.07) อายุต่ำสุดคือ 18 ปี และอายุสูงสุดคือ 59 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในกลุ่ม 25-34 ปี(ร้อยละ 43.67) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 35-44 ปี(ร้อยละ 28.00) และ กลุ่มอายุ 45-54 ปี(ร้อยละ 15.17) ตามลำดับ ระดับการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา(ร้อยละ 26.83) รองลงมาคือ ระดับ ปวช.(24.67) ปวส./อนุปริญญา(ร้อยละ 24.33) และ ปริญญาตรี(ร้อยละ 20.67) ตามลำดับ ในส่วนของอาชีพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป(ร้อยละ 32.67) รองลงมาได้แก่ ค้าขาย(ร้อยละ 19.67) พนักงานโรงงาน/บริษัท/เอกชน(ร้อยละ 17.33) และเกษตรกร(ร้อยละ 14.50) ตามลำดับ การรับรู้ความเสี่ยงด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม พบว่า ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมเฉลี่ย 9.15 ครั้ง (SD.=10.63) สำหรับช่องทางการรับรู้ความเสี่ยงพบว่า ส่วนใหญ่แล้วได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารความเสี่ยงผ่านทางโทรทัศน์(ร้อยละ 61.50) รองลงมาคือ ป้ายประชาสัมพันธ์(ร้อยละ 48.33) สื่อโซเชียลมีเดีย(ร้อยละ 48.00) ผ่านเจ้าหน้าที่สาธารณสุข(ร้อยละ 39.00) ผ่านเว็บไซต์ออนไลน์(ร้อยละ 35.83) ตามลำดับ โอกาสในการที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เกิดขึ้นในขณะที่ดูข่าวในโทรทัศน์(ร้อยละ 66.50) รองลงมาคือการติดตามข่าวผ่านโซเชียลมีเดีย(ร้อยละ 49.17) และการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน(ร้อยละ 47.50) การใช้เวลาในการติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยอยู่ที่ 1.34 ชั่วโมงต่อวัน (SD.= 0.96) และใช้เวลาไปกับโซเชียลมีเดียเพื่อรับข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมเฉลี่ย 1.27 ชั่วโมงต่อวัน(SD.=0.83)

ทางด้านปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 65.13 เคยได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ จำนวนครั้งเฉลี่ยอยู่ที่ 8.33 ครั้ง (SD.=8.37) ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากโรงพยาบาล(ร้อยละ 59.50) รองลงมาคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(ร้อยละ 55.00) และองค์การบริหารส่วนตำบล(ร้อยละ 19.83) รูปแบบการให้ความรู้จากหน่วยงานราชการ ส่วนใหญ่เป็นการติดป้ายประชาสัมพันธ์(58.50) รองลงมาคือการประชุมสัมมนา โดยผ่านทางสื่อออนไลน์(ร้อยละ 48.50) และการแจกสื่อ เช่น ใบปลิวหรือแผ่นพับ(ร้อยละ 46.50) ปัจจัยทางด้านสังคม ได้แก่ คะแนนอิทธิพลจากคนในครอบครัวพบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง(Mean=14.44,SD.=2.36,95%CI=14.24-

14.62) คะแนนอิทธิพลจากคนในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง(Mean =17.79,SD.=2.55,95%CI=17.59-18.00) และคะแนนอิทธิพลจากคนในสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean =21.81,SD.=2.97,95%CI=21.57-22.05)

ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหาพิษสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้อยู่ที่ 10.83 คะแนน(SD. = 2.46,95%CI=10.63-11.03) ส่วนใหญ่มีคะแนนความรู้ในระดับสูง (ร้อยละ 60.50) รองลงมาคือระดับปานกลาง(ร้อยละ 37.17) และระดับต่ำ(ร้อยละ 2.33) ด้านเจตคติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนเจตคติเฉลี่ยอยู่ที่ 52.59 คะแนน (SD.= 6.77,95%CI=52.05-53.13) ส่วนใหญ่มีคะแนนเจตคติอยู่ในระดับปานกลาง(ร้อยละ 60.00) รองลงมาคือระดับสูง (ร้อยละ 40.00) และในส่วนของการปฏิบัติตัวพบว่าการปฏิบัติตัวมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมอยู่ที่ 52.83 คะแนน(SD.=5.87,95%CI=52.37-53.31) โดยส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง(ร้อยละ 66.00) รองลงมาคือระดับสูง(ร้อยละ34.00)

ตารางที่ 1 ความรู้ เจตคติ การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหาพิษสิ่งแวดล้อม

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
ความรู้	ต่ำ	14	2.33
	ปานกลาง	223	37.17
	สูง	363	60.5
Mean=10.83,SD.=2.46, Min=4,Max=15, 95%CI = 10.63-11.03			
เจตคติ	ปานกลาง	360	60.00
	ดี	240	40.00
Mean=52.59,SD.=6.77, Min=40,Max=70, 95%CI = 52.05-53.13			
การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหาพิษสิ่งแวดล้อม			
	ปานกลาง	396	66.00
	สูง	204	34.00
Mean=52.83,SD.=5.87, Min=36,Max=75, 95%CI = 52.37-53.31			

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านบุคคล ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่มีผลต่อความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหาพิษสิ่งแวดล้อมโดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ทำการนำเข้าตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการควบคุมผลกระทบของตัวแปรอื่นที่อาจเป็นตัวแปรกวนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นที่สนใจกับตัวแปรตามที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มาอธิบายเพื่อความกระชับของตารางนำเสนอข้อมูล โดยผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์มีรายละเอียดดังนี้

ความรู้ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อควบคุมผลกระทบของตัวแปรอื่นๆแล้ว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนความรู้ แบ่งเป็น ความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ ความถี่ของการได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวนครั้งของการได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่ อธิบายได้ว่าการได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและความถี่ในการได้รับยิ่งมากจะช่วยให้ประชาชนมาคะแนนความรู้เพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังพบความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล อิทธิพลจากคนในสังคม เป็นไปได้ว่าการได้รับอิทธิพลจากคนในสังคมหรือคนรอบข้างอาจส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาดหรือสับสนเกี่ยวกับข้อมูลด้านมลพิษสิ่งแวดล้อม ซึ่ง

สามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่อความรู้ในภาพรวม ได้ร้อยละ 6.61

เจตคติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อควบคุมผลกระทบของตัวแปรอื่นๆแล้ว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนเจตคติ ความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ ความถี่ของการได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การได้รับข่าวสารทางโทรทัศน์ การได้รับข่าวสารผ่านทางป้ายประชาสัมพันธ์ การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อโซเชียล จำนวนครั้งของการได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่ จะเห็นได้ว่าเจตคติของกลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบจากรูปแบบการสื่อสารข้อมูลในหลายรูปแบบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทัศนคติในทางที่ดีต่อการป้องกันตนเองจากมลพิษสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ระยะเวลาการใช้โซเชียลมีเดียในการรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม ในสื่อโซเชียลต่างๆเป็นพื้นที่สาธารณะซึ่งสามารถนำข้อมูลข่าวสารต่างๆเผยแพร่ได้อย่างอิสระ ซึ่งมีได้ทั้งข้อมูลที่เป็นจริงและเท็จอาจทำให้เกิดความเข้าใจและสร้างเจตคติในทางที่ไม่ดีได้ ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่อความรู้ในภาพรวมได้ร้อยละ 17.88

การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เมื่อควบคุมผลกระทบของตัวแปรอื่นๆแล้ว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ ความถี่ของการได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อโซเชียล การได้รับข่าวสารผ่านการประชาสัมพันธ์ในชุมชน การได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่ จำนวนครั้งที่ได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่ อิทธิพลจากคนในชุมชน และอิทธิพลจากคนในสังคม ปัจจัยเหล่านี้มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ในส่วนของความสัมพันธ์เชิงลบได้แก่ การได้รับข่าวสารจากคนในครอบครัว ในบางครั้งการได้รับข่าวสารอาจมีความผิดพลาดหรือทำให้เกิดความสับสนเข้าใจผิดซึ่งส่งผลต่อการมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่ลดลง ซึ่งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ต่อความรู้ในภาพรวม ได้ร้อยละ 9.72

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เจตคติและพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากมลพิษสิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	Coef.	Std. Err.	p-value	95%CI
ความรู้				
ปัจจัยด้านบุคคล				
ความถี่ในการได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม(con.)	0.04	0.01	0.000	0.020 to 0.059
การได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข(cat.)	0.559	0.26	0.034	0.043 to 1.075
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม				
จำนวนครั้งที่ได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่(con.)	0.041	0.016	0.017	0.007 to 0.074
การได้รับข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล(cat.)	-0.701	0.332	0.035	-1.354 to -0.049
อิทธิพลจากคนในสังคม(con.)	-0.103	0.046	0.025	-0.193 to -0.013
constant= 11.939 , Root MSE= 2.234 , Adj. R-square = 0.0661				
เจตคติ				
ปัจจัยด้านบุคคล				
ความถี่ในการได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม(con.)	0.144	0.026	0.000	0.092 to 0.196
การได้รับข่าวสารทางโทรทัศน์(cat.)	1.131	0.589	0.026	0.155 to 2.472
การได้รับข่าวสารผ่านทางป้ายประชาสัมพันธ์(cat.)	1.313	0.692	0.031	0.138 to 2.859

ตัวแปร	Coef.	Std. Err.	p-value	95%CI
การได้รับความจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข(cat.)	1.822	0.688	0.008	0.469 to 3.175
การได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อโซเชียล(cat.)	2.28	0.57	0.000	1.161 to 3.400
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม				
จำนวนครั้งที่ได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่(con.)	0.181	0.047	0.000	0.087 to 0.273
ระยะเวลาการใช้สื่อโซเชียลในการรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม				
(con.)	-1.199	0.518	0.021	-2.219 to -0.179
constant= 53.456 , Root MSE= 6.003 , Adj. R-square = 0.1788				
พฤติกรรม				
ปัจจัยด้านบุคคล				
ความถี่ในการได้รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม(con.)	0.066	0.024	0.005	0.019 to 0.113
การได้รับความจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข(cat.)	1.806	0.618	0.004	0.592 to 3.019
การได้รับข่าวสารผ่านทางสื่อโซเชียล(cat.)	2.326	0.511	0.000	1.322 to 3.331
การได้รับข่าวสารจากคนในครอบครัว(cat.)	-2.19	0.607	0.000	-3.382 to -0.998
การได้รับข่าวสารผ่านการประชาสัมพันธ์ในชุมชน(cat.)	1.877	0.571	0.001	0.756 to 2.998
ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม				
การได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่(cat.)	8.488	3.742	0.024	1.122 to 15.855
จำนวนครั้งที่ได้รับความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่(con.)	0.077	0.038	0.045	0.001 to 0.153
อิทธิพลจากคนในชุมชน(con.)	0.376	0.133	0.005	0.114 to 0.638
อิทธิพลจากคนในสังคม(con.)	0.254	0.105	0.016	0.048 to 0.460
constant= 43.566 , Root MSE= 5.257 , R-square = 0.0972				

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสถานะความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนต่อไป โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา ศึกษาข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน(Multi stage sampling) จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ อายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 25-44 ปี การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้นและประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) อาชีพส่วนใหญ่ได้แก่รับจ้างทั่วไป พนักงานบริษัทและค้าขาย การประเมินปัจจัยทางด้านบุคคล พบว่า ในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมากลุ่มตัวอย่างได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมเฉลี่ย 9 ครั้ง ผ่านทางช่องทางคือการดูข่าวโทรทัศน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อโซเชียลมีเดีย และจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การเข้าถึงข่าวสารด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการใช้เวลาไปกับการสืบหาข้อมูลด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมโดยการติดตามข่าวเฉลี่ย 1.34 ชั่วโมงต่อวัน และติดตามในสื่อโซเชียลมีเดียเฉลี่ย 1.27 ชั่วโมงต่อวัน ด้านปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับการสื่อสารความเสี่ยงและให้ความรู้จากหน่วยงานในพื้นที่ ร้อยละ 65.17 โดยเฉลี่ย 8 ครั้ง หน่วยงานหลักๆได้แก่ โรงพยาบาล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยใช้รูปแบบการติดป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ และ

การแจกเอกสารแผ่นพับความรู้ ปัจจัยทางสังคม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการได้รับอิทธิพลจากคนในครอบครัว จากชุมชน และจากสังคม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในส่วนของผู้แปรตาม พบว่า ในปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง เจตคติอยู่ในระดับปานกลาง และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง การวิเคราะห์เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ได้แก่ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อมโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยความถี่และจำนวนครั้งมีผลในเชิงบวกต่อคะแนนความรู้ โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 6.61 ซึ่งอธิบายได้ว่าการที่ได้รับการกระตุ้นโดยการส่งเสริมหรือให้ความรู้ สร้างการรับรู้ทั้งความเสี่ยง ความรุนแรง ผลกระทบต่างๆของปัญหาสุขภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ ประทุม สิตาจิตต์ และจิตติมา รอดสวัสดิ์¹⁰ ซึ่งได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่มีองค์ประกอบสำคัญคือ การเข้าถึงข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม การเข้าใจข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม การตรวจสอบข้อมูลอนามัยสิ่งแวดล้อม และการตัดสินใจเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ การเข้าถึงข้อมูล สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ประกอบไปด้วยหลายวิธี ได้แก่ การรับรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบล การได้รับข่าวสารทางโทรทัศน์ การได้รับข่าวสารผ่านทางโซเชียลมีเดีย เป็นต้น สำหรับด้านเจตคติ พบว่า เป็นตัวแปรที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆมากที่สุด โดยสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 17.88 อธิบายได้ว่าการเกิดขึ้นของเจตคติของบุคคลนั้นเป็นผลมาจากปัจจัย เช่น การได้รับข้อมูลข่าวสาร การอยู่ในกลุ่มบุคคลต่างๆ และประสบการณ์ซึ่งเจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากและใช้เวลานาน จึงเปลี่ยนแปลงได้ยากต่างจากความรู้และการปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า¹⁵ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่มีผลต่อการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล(Theory of Reasoned Action: TRA) ของ Aizen และ Fishbein¹⁶ ซึ่งมีการกล่าวถึงการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการนำมาอธิบายการทำนายพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม การคล้อยตามสิ่งอ้างอิงเป็นเงื่อนไขหนึ่งทางสังคมที่ทำให้เกิดการมุ่งมั่นที่จะกระทำ จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ยังพบบางปัจจัยที่มีผลในเชิงลบหรือในเชิงป้องกัน สำหรับด้านความรู้ ได้แก่ การได้รับข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล และอิทธิพลจากคนในสังคม อาจเกิดจากการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่คลาดเคลื่อนระหว่างหน่วยงานกับประชาชน หรือเกิดจากการสื่อสารด้วยข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนจากคนรอบข้างจึงทำให้เกิดความสับสนทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน สำหรับด้านเจตคติ ปัจจัยที่มีผลเชิงลบคือ ระยะเวลาการใช้โซเชียลมีเดียในการรับข่าวสารสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเกิดจากการได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจากโซเชียลมีเดีย อาจไม่ใช่ข้อมูลที่มาจากหน่วยงานที่เป็นทางการหรือที่มีบทบาทรับผิดชอบโดยตรง ข้อมูลที่ได้ อาจเป็นผู้ที่ไม่หวังดีหรือต้องการให้เกิดความสนใจในประเด็นที่ตนต้องการโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและผลกระทบต่อเจตคติของประชาชนซึ่งหากใช้เวลาในการเสพโซเชียลมีเดียต่างๆอาจทำให้ได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนมากขึ้นและเกิดเจตคติที่ไม่ดี และสำหรับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่มีผลเชิงลบ ได้แก่ การได้รับข่าวสารจากคนในครอบครัว ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การรับข่าวสารจากคนในครอบครัวอาจขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของแต่ละครอบครัว การพูดคุยกัน การบอกเล่าข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมอาจขาดความครบถ้วนในเนื้อหาหรือข้อเท็จจริงบางส่วนจึงทำให้ขาดความเข้าใจและส่งผลต่อการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่ดีได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดในด้านของการจัดเก็บข้อมูลเนื่องจากพื้นที่การศึกษาค่อนข้างกว้างทำให้มีความยากในการควบคุมและเก็บรวบรวมข้อมูล ปัจจัยที่ทำการศึกษาอาจยังไม่ครอบคลุมเนื่องจากในบางตัวแปรที่ไม่สามารถ

มารณเก็บข้อมูลได้หรือข้อมูลมีจำนวนน้อยเกินไป ผู้วิจัยจึงได้ทำการพิจารณาตัดออกโดยไม่ให้มีผลกระทบกับผลการวิเคราะห์ตัวแปรหลัก เช่น ตัวแปรลักษณะการอยู่อาศัย ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่อาศัยในพื้นที่อำเภอเมืองอยู่แล้ว เป็นต้น การศึกษาในครั้งนี้ต่อไปควรมีการพิจารณาทบทวนปัจจัยที่จะทำการศึกษาให้ครอบคลุม วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจนอาจทำการศึกษาโดยจัดตั้งทีมวิจัยในระดับอำเภอเพื่อการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ถดถอย(regression) ซึ่งเป็นวิธีที่มองตัวแปรแต่ละตัวเป็นอิสระต่อการ แต่ในบางกรณีตัวแปรผลลัพธ์อาจมีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นอาจมีการพิจารณาในส่วนของการความสัมพันธ์ของตัวแปรผลลัพธ์ที่ศึกษาและเลือกใช้สถิติที่สอดคล้องมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. พระธานี สมนาโค. ปัญหาสิ่งแวดล้อมกับคติความเชื่อในสังคมไทย : กรณีศาลพระภูมิ. วารสารสห-วิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2562;3:35-44
2. BBC News. มลพิษ: สำนักงานสิ่งแวดล้อมยุโรป ระบุ 1 ใน 8 ของการเสียชีวิตของคนยุโรปมีสาเหตุจากมลพิษ [ออนไลน์]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.bbc.com/thai/international-54094017>
3. กรมอนามัย. แนวทางการป้องกันและดูแลสุขภาพ จากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอนสำหรับ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข; 2563.
4. กรมควบคุมมลพิษ. รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2564 Thailand State of Pollution Report 2021. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เอพี คอนเน็กซ์ จำกัด; 2564.
5. สมพงษ์ บุญเพ็ญ. เรียนรู้อยู่กับฝุ่น PM 2.5 [ออนไลน์]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 8 มกราคม 2567]. เข้าถึงจาก: <https://www.mnre.go.th/reo11/th/view/?file=pTMgMUqjGP5gAjp2qQWcBut5pQWgA3plGQlgBJp4qQlcZKtgpQygZUp1GQAgATplqQqcZat1pQyqBUp1GQSGAjpjqlcZKtjPQWgZUp1Gp1gMjQfqtYcMatipTlgoUqcGTMgY2q1qTycZ3t2pQSY3qxGTSGo2qfUOcKti&n=%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A2%E0%B8%B9%E0%B9%88%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%9D%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%99%20PM%202&t=GTMgq2qxqS9cMUug>
6. วันปิติ ธรรมศรี. ผลกระทบทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรไทย. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 2564;4:329-36.
7. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก AGRI-MAP SURIN จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์; 2564.
8. Skinner, C.S., Tiro, J. and Champion, V.L. The Health Belief Model In Health Behavior Theory, Research, and Practice. 5th Edition. San Francisco: Jossey-Bass; 2015.
9. กฤษณ์วรท จันทรศรี, ธนฤต กลึงผล, ณัฐพล วิสวงษ์, ทฤดมณ ศุภะผ่องศรี. การรับรู้และพฤติกรรมป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็กของประชาชน: กรณีศึกษา บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิกรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมวิชาชีพสุขภาพ 2563;1:41-55

10. สรวิชัย สิทธิยศ, ปฐิพัทธ์ วงศ์เรือง และ ประจวบ แหลมหลัก. ความรอบรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมการป้องกัน PM_{2.5} ของเยาวชนพื้นที่สูงในช่วงเผาในที่โล่งในจังหวัดพะเยา ประเทศไทย. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน 2566;1:9-20
11. สมรัฐ นัยรัมย์. ปัจจัยและความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความเสี่ยง และพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9 2565;1:112-26
12. ประทุม สิตาจิตต์ และจิตติมา รอดสวัสดิ์. การประเมินความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพ จากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ. กองประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ กรมอนามัย; 2564.
13. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุรินทร์. Health Data Center(HDC): ข้อมูลพื้นฐานและสรุปผู้รับบริการจำแนกตามหน่วยบริการ[ออนไลน์]; 2566[เข้าถึงเมื่อ 24 เมษายน 2566]. เข้าถึงได้จาก: https://srn.hdc.moph.go.th/hdc/reports/report.php?&cat_id=b91a30012c36ef54910261d9cf6d7f5&id=8ec43f9ee8a5b450912a021b7b914f7e
14. Ajzen I Fishbein M. Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior. Pbk. ed. Englewood Cliffs N.J: Prentice-Hall; 1980.
15. ศศิลา สมสถาน. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 (อำเภอบ้านฉาง) [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต]. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตชลบุรี; 2564.
16. มณีนรี วัฒนสมบัติสุข. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยทางการแพทย์และสังคมศาสตร์. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2564;8(2):329-43